

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดย ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 14 พ.ศ. 2553 จำนวน 222 หน้า

เล็ก พงษ์สมัครไทย*

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ได้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสวิพากษ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและผู้เรียน

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research - CAR) ซึ่งในบางครั้งอาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่คล้าย ๆ กันคือ

การวิจัยในชั้นเรียน (classroom research) เป็นการใช้คำที่บ่งบอกถึงสถานที่วิจัยว่าเกิดขึ้นในชั้นเรียน และเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

การวิจัยปฏิบัติการ (action research)

ซึ่งเป็นคำกว้าง ๆ ถ้าผู้เขียนต้องการให้ทราบว่า เป็นการวิจัยในบริบททางการศึกษาก็จะเรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา (action research in education or educational action research)

การวิจัยของครูหรือการวิจัยโดยครู (teacher research or teacher-research) เป็นคำที่บ่งบอกว่าครูเป็นผู้วิจัยซึ่งเรียกว่า “ครูนักวิจัย”

Selfreflective enquiry เป็นคำที่บ่งบอกถึงการแสวงหาความรู้โดยตัวครูเองเป็นผู้สะท้อนผล ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ และทำให้การวิจัยปฏิบัติการต่างไปจากการวิจัยทางวิชาการอื่น ๆ

ปัจจุบันประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา ทำให้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหรือการวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญมากขึ้น เพราะบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 เกี่ยวกับการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษา

ต้องมีการรายงานผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาทุกปี และต้องพร้อมรับการประเมิน คุณภาพภายนอกทุก 5 ปี นับเป็นแรงผลักดันให้ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ต้องเร่งรัดพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนที่นำไปสู่การ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีลักษณะที่พึงประสงค์ของ สังคม

มาตรา 30 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการ การศึกษา โดยเฉพาะกำหนดให้สถานศึกษามี หน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึง เป็นกระบวนการสำคัญที่ครูใช้ในการประเมินผล การทำงานของตนเอง และเป็นกระบวนการ สืบเสาะค้นหาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานการสอนเพื่อนำไปสู่การ จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูต้นตัวทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หรือการวิจัยในชั้นเรียนกันมาก แต่กระบวนการ เรียนการสอนของครูยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลถึง คุณภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นไม่เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีคุณลักษณะที่ไม่ เป็นไปตามที่สังคมพึงประสงค์ การทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูยังไม่เชื่อมโยงกับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนแต่ การวิจัยของครูเป็นการวิจัยแบบแยกส่วน ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงไม่สามารถนำไป แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน ได้และส่งผลถึงคุณภาพที่ตกต่ำลงของการศึกษา

ไทยทั้งระบบ

สาเหตุประการสำคัญที่ครูทำวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียนไม่เป็น ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนเนื่องจากหลักสูตรผลิตครู ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ของไทยในขณะนี้ เป็นหลักสูตรที่เน้นศาสตร์ของ การสอน แต่ไม่มีศาสตร์ของการวิจัย ในชั้นปีที่สี่ ของหลักสูตรทุกแห่งจะมีวิชาการวิจัยทางการ ศึกษาซึ่งก็เป็นการวิจัยทางวิชาการ (academic research) ไม่ใช่การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และภาระหน้าที่และบทบาทของครูที่ผ่านมาจะทำ หน้าที่สอนเป็นส่วนใหญ่ไม่ได้ทำวิจัยกันเป็นส่วน ใหญ่ เมื่อแรกที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศใช้ ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาต้นตัวในการที่จะทำวิจัยกันมาก และมีการ อบรมวิจัยในชั้นเรียนกันอย่างแพร่หลายและ ต่อเนื่อง แต่ก็เป็นการอบรมในประเด็นของการจะ ทำวิจัยทางวิชาการมากกว่าจะมุ่งเน้นการวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งอาจเกิดจากความเข้าใจผิด หรือเกิดจากความถนัดในการทำวิจัยทางวิชาการ ของผู้จัดอบรมและวิทยากร

การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูใน ขณะนี้จึงยังมีลักษณะที่หลงทิศหลงทางและต้อง ปรับปรุงหลายประการ ได้แก่

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัยของครู ยังไม่เพียงพอ
2. ครูสนใจทำวิจัยในลักษณะของการทำ วิจัยทางวิชาการหรือการวิจัยแบบเป็นทางการ (formal research) กันมาก และโดยที่การทำวิจัย ทางวิชาการจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางการวิจัย การ ปรัชญา เอกสารหรือการศึกษาเอกสารและงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและความรู้มาก เพื่อให้กรอบความคิดของการวิจัยมีความหนักแน่น และการออกแบบการวิจัยสมเหตุสมผล แต่ภาระงานประจำของครูมีมากไม่เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัยทางวิชาการ ทำให้เกิดการวานหรือว่าจ้างให้ผู้อื่นทำงานในส่วนนี้แทน ทำให้ครูขาดการเรียนรู้จากการศึกษาด้วยตนเอง ผลการวิจัยไม่เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอนประจำวันของครู ครูไม่สามารถนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนได้จริง

3. ครูทำวิจัยอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่ต่อเนื่องทั้งนี้เพราะกระบวนการวิจัยทางวิชาการเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยาก ทำให้ครูผู้ทำวิจัยเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ เมื่อทำวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสร็จสิ้นแล้วและได้นำการวิจัยนั้นไปเป็นผลงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะหรือประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีเพื่อความดีความชอบแล้วก็จะเลิกไม่ทำวิจัยต่อไป ในลักษณะเช่นนี้งานวิจัยของครูจะไม่มีส่วนในการพัฒนาผู้เรียนแต่ประการใด

4. ปัญหาในการวิจัยหรือหัวข้อการวิจัยของครูเป็นการเลียนแบบหรือลอกเลียนการวิจัยทางวิชาการไม่ได้เป็นปัญหาหรือหัวข้อของการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง ครูจึงไม่สามารถนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาของตนเองได้

5. งานวิจัยของครูเป็นงานวิจัยที่ใช้เวลานานมาก ปัญหาในการวิจัยจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ครูจึงไม่สามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอนในชั้นเรียนปัจจุบันของตนเองได้

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของ

ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหนังสือที่จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหรือการวิจัยในชั้นเรียน เนื้อหาของหนังสือประกอบด้วย

แนวคิดและหลักการของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ความเป็นมา ความหมาย และลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ ความหมาย ลักษณะสำคัญ ความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ข้อจำกัดของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เปรียบเทียบลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนกับการวิจัยเชิงวิชาการ

รูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการ รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ Zuber - Skerritt รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Calhoun รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการสังเคราะห์ของนงลักษณ์ วิรัชชัย

ขั้นตอนการทำวิจัยปฏิบัติการ วงจรการวิจัยปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลภายในและการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ข้อเสนอแนะในการวางแผนการทำวิจัยปฏิบัติการ

การวางแผนการวิจัย การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน การตั้งคำถามการวิจัย การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา การกำหนดรูปแบบการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเตรียมแผนสู่การปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะของข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสะท้อนผลกลับ

การนำเสนอรายงานผลการวิจัย รูปแบบการรายงานผลการวิจัยแบบไม่เป็นทางการ รูปแบบการรายงานผลการวิจัยแบบเป็นทางการ ข้อบกพร่องที่พบบ่อยในงานวิจัยของครู

การเขียนโครงการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หัวข้อที่จำเป็นในโครงการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การประเมินและพัฒนาคุณภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ปัญหาของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ความตรงของงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การประเมินคุณภาพงานวิจัยปฏิบัติการ

การสังเคราะห์ผลงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน วิธีการสังเคราะห์ ขั้นตอนของการสังเคราะห์การวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ ขั้นตอนของการวิเคราะห์การวิจัยด้วยวิธีเชิงบรรยาย การใช้ประโยชน์จากผลการสังเคราะห์งานวิจัย

ตัวอย่างงานวิจัยและแนวทางการพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตัวอย่างงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูไทย ตัวอย่างงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของต่างประเทศ ตัวอย่างโมเดลการทำวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ การทำวิจัยปฏิบัติการแบบทั่วทั้งโรงเรียน แนว

ทางการพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พร้อมภาคผนวกคือแนวการตอบกิจกรรมท้ายบทมโนทัศน์เกี่ยวกับตัวแปรในการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ความเข้าใจและหลักการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ครอบคลุมกระบวนการวิจัยครบถ้วนทุกขั้นตอนซึ่งเชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของครู และสามารถนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูและพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และสังคมโลก ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช ผู้เขียนได้เสนอแนวทางใหม่สำหรับการวิจัยของครูคือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนดังต่อไปนี้

1. การให้คำนิยามของคำว่า “การวิจัย” ใหม่ ด้วยเหตุที่ข้อจำกัดของครูเกี่ยวกับเวลา การสอนและการงานอื่น ๆ ทำให้ครูไม่สามารถทำวิจัยได้ หรือทำได้แต่ไม่มีคุณภาพและไม่เชื่อมโยงกับปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นจึงต้องมีการนิยามคำว่า “การวิจัย” ใหม่ว่า “งานวิจัยของครูหมายถึงครูทำวิจัยเกี่ยวกับการสอน” (teacher-research means teacher researching teaching)

2. การวิจัยที่เน้นกระบวนการปฏิบัติการ การวิจัยสามารถนิยามว่าเป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติงาน การวิจัยเป็นกระบวนการที่ต้องมีการสืบสอบค้นหาวิธีการภายใต้กรอบการทำงานที่มีหลักเกณฑ์ทางวิชาการ จึงต้องมีการทำวิจัยใน

รูปแบบที่เป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติงาน

3. ครูต้องพัฒนาศาสตร์แห่งการสอนด้วยตนเอง ครูโดยทั่วไปไม่คิดว่าตนเองเป็นผู้สร้างความรู้ แต่คิดว่าตนเองเป็นผู้ใช้ความรู้ที่ผู้อื่นค้นพบไปถ่ายทอดต่อในห้องเรียน ทำให้ครูไม่ใช้วิธีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นระบบด้วยตนเอง การปฏิรูปครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวความคิดให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนาศาสตร์ด้านการสอนของตนเอง อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการศึกษาของชาติ

4. การสืบค้นหาความรู้อันเป็นฐานการทำวิจัยของครู ครูต้องเข้าใจว่าพื้นฐานการทำวิจัยมาจากการตั้งข้อสงสัย การตั้งคำถาม การตั้งข้อสังเกตและการสืบค้นข้อมูลที่เป็นระบบ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูต้องเริ่มต้นที่การวิเคราะห์สภาพที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การตั้งคำถามในการวิจัย และแสวงหาคำตอบด้วยกระบวนการที่ปฏิบัติจริงตามขั้นตอนของการวิจัย

5. การประกาศต่อสาธารณชนให้รับทราบถึงศาสตร์แห่งการสอน ครูนักวิจัยจำเป็นต้องสำรวจวิธีการใหม่ ๆ ถึงการเรียนรู้ที่เกิดจากการวิจัยของครู และประกาศให้สาธารณชนรับทราบ เพื่อให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพครูของครูนักวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช เป็นหนังสือที่มีประโยชน์นานับประการต่อผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ครู และวงการศึกษาของชาติ

ครูสามารถทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ได้อย่างถูกหลักการ งานวิจัยของครูไม่หลงทางไปทำวิจัยทางวิชาการ หรือการวิจัยตามรูปแบบที่เป็นงานวิจัยขนาดใหญ่ มีกระบวนการวิจัยและค่าสถิติที่ซับซ้อน และใช้เวลาวิจัยยาวนานเกินไป แต่การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ครูทำตามที่คุณเขียนแนะนำจะนำไปใช้แก้ไขปัญหาของครูได้ในการเรียนการสอนจริง

ผู้บริหารการศึกษาจะเข้าใจในผลงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู เป็นประโยชน์ต่อการอนุมัติการทำวิจัย การของบประมาณหรือการสนับสนุนด้านต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

เนื้อหาความรู้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเล่มนี้เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในวงกว้าง เป็นการขยายพรมแดนแห่งความรู้ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูถูกหลักการ ใช้ได้จริงในกระบวนการเรียนการสอนของครู ครูสามารถนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาของชาติโดยรวม